

וכי דילטור אני?

הרב אלישע אבינר:

יש שרצו להוכיח ממסכת סנהדרין (דף מג ב) שאסור להלשין. מסופר שם שלאחר שה' הודיע ליהושע שאחד מבני ישראל (= עכן) נהנה מחרם יריחו, פנה יהושע לה' ושאל אותו מי חטא? ה' סירב" להלשין" על עכן והשיב ליהושע "וכי דילטור (= מלשין) אני?!". הגר"מ פיינשטיין (שו"ת אגרו"מ יו"ד ח"ב קג) דחה את ההוכחה מסיפור זה. מותר מן הדין להלשין לצורך תוכחה, אבל כאן היתה אפשרות לגלות את זהותו של העבריין על ידי הטלת גורלות, כפי שמתואר בספר יהושע, לכן נמנע ה' מהלשנה על עכן. למדנו מכאן שאין להיות להוט "לנדב" מידע מסוג זה אפילו במגמה של תוכחה כאשר קיימת דרך אחרת להשיג אותו.

... הגר"מ פיינשטיין (שם, וכן יו"ד ח"ד ל) פסק שגם אם מותר מן הדין לתלמיד להלשין על חברו בפני המורה, אסור למורה לפנות לתלמידים בבקשה להלשין על חבריהם. מדוע? מפני שעלולים התלמידים ללמוד מבקשה זו לזלזל באיסורי לשון הרע החמורים. הבקשה עלולה "לשדר" לתלמידים שאיסור לשון הרע הוא איסור קל וניתן להתעלם ממנו בשעת הצורך. בעבר למדנו הלכה דומה: גם כאשר מותר לשקר מפני השלום, אסור לשתף ילד בשקר מסוג זה כדי שלא להרגילו לשקר. כך, אסור לבקש ממנו להלשין כדי שלא יתרגל לספר לשון הרע.

... יש שחלקו על הגר"מ פיינשטיין והתירו בכל מקרה את הדבר. הם לא חששו שהילדים יתרגלו לדבר לשון הרע, כיון שההלשנה בפני המחנך מותרת מעיקר הדין. המחנך ידגיש לתלמידיו את חומרת איסור לשון הרע ויסביר להם שההלשנה הותרה במקרה זה בלבד כיון שהיא מטיבה לתלמיד שסרח ועל כן איננה מוגדרת כלשון הרע. אחר הקדמה זו אין כבר חשש לתקלה (הגר"ש הומינר, הגר"מ שטרנבוך "תשובות והנהגות" ח"א תתלט) נחלקו איפוא רבותינו האם להתיר למחנך לבקש מתלמידיו להלשין על תלמיד שנהג שלא כשורה, אבל ברור לכל הדיעות שאין להרבות בשיטת ה"הלשנה", כפי שהשיב ה' ליהושע: "וכי דילטור אני" (!?סנהדרין מג ב). אין לבסס את החינוך בכיתה על "דילטוריא". ההלשנה עלולה לסכסך בין התלמידים ולהעכיר את האווירה בכיתה.

הרב יובל שרלו:

...את התמיהות צריך אפוא להפוך לשיעור גדול: חובת חשיפת רע מוטלת על יהושע ולא על הקב"ה. אף שמדובר במצב בו לו היה ריבונו של עולם מספר לו לכתחילה הייתה נמנעת שפיכות דמים, אין הקב"ה מסיר את האחריות מעל האדם לברר את האמת, ואין הקב"ה מהווה "מלשין" – זה חלק מצלם אלוקים שבאדם וחלק מהחובה המוטלת עליו לברר את שקרה, וכל עוד לא יעשו זאת המחיר יהיה כבד מאוד.

מעבר לזה, סוגיית המלשינות היא סוגייה מעניינת מאוד, ובעיקר מה היחס בינה לבין חובת ובערת הרע מקרבך.

